Q. D. B. V.

DISPVTATIO INAVGVRALIS MEDICA

DE

TVMORIBVS ARTVVM FVNGOSIS

RECTORE MAGNIFICENTISSIMO

SERENISSIMO PRINCIPE AC DOMINO

DOMINO

VVILHELMO HENRICO

DVCE SAXONIAE IVLIACI CLIVIAE MONTIVM ANGARIAE VVESTPHALIAE ET RELIQVA

SVB PRAESIDIO

IO. HADRIANI SLEVOGTII

HEREDITARII in Ober = Roßla/

M. D. ANAT. CHIR. ET BOT. P. P. ITEMQ. MEDICI DVC. PROV.

PRO LICENTIA

SVMMOS IN ARTE MEDICA HONORES PRIVILEGIA ATQVE INSIGNIA DOCTORALIA MORE MAIORVM RITE CONSEQVENDI

PVBLICO ET SOLENNI PHILIATRORVM EXAMINI SVBIECTA

A

CHRISTIAN. LVDOVICO WVCHERER

MEINVNGENSI

D. AVGVSTI MDCCXV

IN AVDITORIO MEDICO

HORIS ANTE ET POMERIDIANIS CONSVETIS.

IENAE,

LITTERIS MVLLERIANIS.

Q. D. B. V.

§ I.

CUm non pauci Chirurgiæ ſcriptores, priusquam anteceſſorum, veræ ἀκριβείας in docendo laudem promeritorum, dogmata cum juſta attentione inſpexerunt, animum ad ſcribendum appulerint, multi etiam, a veterum lectione alieni, ſolaque ſuorum magiſtrorum informatione, & empirica curandi methodo contenti, obſervationes ſuas practicas cum aliis communicare laboraverint, vix aliter evenire potuit, quam ut circa nomina morborum, quorum naturam a majoribus deſcriptam neſciverunt, externamque eorum faciem & curandi modum nunquam oculis hauſerunt, hæſitantes, illis vel novas plane appellationes impoſuerint, vel a ſibi notis ſpeciebus, cum quibus ignotas in quodam tertio convenire animadverterunt, mutuatas, improvide tribuerint.

§ 2. Simile fatum *articulorum fungi*, quorum aliqualem deſcriptionem, cum curatione, juvante DEo, *ſpe-*

ciminis inauguralis loco edituri ſumus, paſſi ſunt: ut, quæ ad naturam atque medicationem hujus, haud omnino infrequentis mali pertinent, fere ubivis quidem a Chirurgis explicata extent, ipſum nomen autem rarius legatur, & vix alius quispiam, oculis manibusque contrectandus affectus ſæpius ſub peregrino titulo occurrat, ideoque, præeunte nobis Sennerto, monitum Tagaultii, ex Inſtit. Chir. lib. 2, bene huc trahamus: *Res ipſa eſt attendenda, nominibus vero parum fidendum, cum eadem vox ſæpe apud varios autores variam ac longe diſſidentem habeat ſignificationem.*

§ 3. Ut veritas dictorum, & illaudabilis Chirurgorum conſvetudo, vocabulis, tanquam teſſeris ludendi, plenius innoteſcat, ex multis aliis magnitudinis p. n. auctæ ſpeciebus, *ſimplices* tantum aliquot, eosque carnoſos atque glanduloſos tumores, quos *nattas*, *ganglia*, *talpas*, *ſtrumas*, *fungos* vocant, inter ſe invicem, & cum tunicatis quibusdam, *ſteatomate* ſcil. & *atheromate* confuſos, in medium adducemus, ut per exempla pateat, libertatem, nominibus abutendi, minime per claras, & a plurimis receptas definitiones coërceri potuiſſe. Quamvis enim *natta*, *nata* & *napta*, a Theodorico, celebri Cervienſium Epiſcopo & Chirurgo, *apoſtema magnum, carnoſum & molle, utplurimum ſicut fungus, cum quo non eſt dolor, neque calor, neque pulſatio*, appelletur, & a Guidone Cauliaco, magni nominis Chirurgo, per *excreſcentiam carnoſam, veluti caro natium, diverſæ figuræ & magnitudinis, ſine dolore, niſi quem mole ſua trahendo excitauerit*, itidemque ab Ambr. Paræo, fama, & bona de ſuis meritis opinione nemini poſtponendo, per *tumorem carnoſum, a natibus, quod earum figuram referat*,

rat, ſæpiusque in illis, quam alibi, hæreat, nomen obtinentem, definiatur: a Foreſto tamen, inſigni Delphenſium & Alcmarenſium Medico, ad *ſteatomatum* familiam, in quibus nihil carnis, ſed ſevo ſimilis tantum ſubſtantia, folliculo mobili & ſeparabili incluſa, ſub cute latet, ſcriptam legimus.

§ 4. Amatus Luſitanus, haud abſimili libertate, a datis morbi hujus deſcriptionibus recedens, Cent. 3, Cur. 100, tumori, in fronte Monachi diu hærenti, & in *folliculo aquoſam viridem* ſaniem continenti, *nattæ* nomen imponit, immemor, ſe Cent. 1, Cur. 76, ſimilem tumorem capitis tunicatum, nilque niſi ſaniem effundentem, *talpam* & ſpeciem *atheromatis*, itidem non ſine magno terminorum abuſu, appellaſſe: cum talpa ex glandulis, atheroma autem ex pulte, cyſti comprehenſa, componatur. Neque Marcellus Donatus, vir doctiſſimus, magis conſtanter de hoc affectu loquitur. Poſtquam enim Hiſt. med. mirab. lib. 5, c. 3, p. 539, Benivenium culpaverat, eumque *perperam* cap. 13, de abd. morb. cauſ. molem carneam, 60 libras pendentem, & a coxa mulieris per vinculum & candens ferrum reſciſſam, *ſtrumam* appellaſſe dixerat, cum ſtruma longe diverſum tumoris genus (glanduloſum ſcil.) in proprio folliculo ſeu membrana contentum, ſit, *natam* autem, a Nicolao, Argillata, Bruno, Bertapalia, Tagaultio, aliisque, a nobis dudum citatis autoribus, *carneæ naturæ* ſtatuatur: mox tamen pag. ſeq. 540, natas ad eos tumores reducendas eſſe ſcribit, qui, apud Galenum, lib. de tum. præt. nat. inter duas tunicas, & ſub certis membranis, vel humidam ſubſtantiam, velut olei amurcam, vini fecem, urinam, ſtercus, balnei ſorditiem, mel, pultem & ſevum

præ ſe ferentem, vel ſolida corpora, vngues, pilos, lapides, oſſa, tophum, arenas, ligna, carbones, teſtas, grumos, ſulphuris ramenta &c. continent.

§ 5. Verum quis non videt, ſi tantæ amplitudinis ſignificatio vocabulo nattæ concederetur, tunc non ſolum Henricum Moenichen facile excuſari, qui Bartholinianarum epiſt. 97, Cent. 2, tumorem, per 30 annos in Cæmentarii fronte geſtatum, & in folliculo *veram pinguedinem cum embryonis ſceleto* foventem, *nattam* ſalutavit; ſed per intolerabilem quoque confuſionem terminorum, omnis generis vitioſas protuberantias, ad eam, tanquam genus referendas, nec per incantamenta quidem & magicas artes productas, (quales procul dubio ultimo loco nominatæ habendæ ſunt) excipiendas eſſe.

§ 6. Minus accurate quoque *ſteatoma*, ſi in dorſo hæſerit, *natta*, ſecundum recentiſſimum aliquem ſcriptorem, dicitur: cum non locus, ſed materia huic affectui nomen atque genus tribuat. Nec contra ea rectius Paræus tumorem octo librarum, ex cervice viri genitum, ſuaque ſubſtantia omnino ad nattas referendum, *lupiam* vocat, quo nomine Verduc p. 44, Operat. chir. omnes tumores tunicatos fruſtra comprehendit: cum conſtet, alibi ipſum Paræum, poſt Aetium, Guidonem, Tagaultium, alioſque, per *lupæ* & *lupiæ* vocem Avicennæ *glandulam* & Græcorum γάγγλιον, adeoque diverſum quid a natta & cyſticis tumoribus indicaſſe.

§ 7. Poſſent talismodi terminorum confuſiones clarius exponi, ſi, qua circa varias, partimque præpoſteras vocis nattæ acceptiones, prolixitate uſi ſumus, etiam ἀμφιβόλȣς Chirurgorum de *lupiis*, & inprimis de *fungis*, iisque

aſſi-

affinibus *gangliis*, ſententias excutere, inſtitutum noſtrum pateretur: a quo ad ἔργον properare juſſi, in tranſitu ſaltim notabimus, per illam Autoris definitionum medicarum νεύρου παρὰ φύσιν συστροφὴν σωματοπεποιομένην, & *nervi*, ſecundum Foreſtum, *præt. nat. coactionem & concretionem*, recte quidem *ganglion*, quale ſæpe numero in carpo & dorſo manus viſitur, intelligi, diſtinctius autem eius naturam a Münnickio, Prax. chir. lib. 1, c. 10, p. 46, & a Dolæo, Encyclop. chir. cap. 11, p. 123, ita deſcribi: quod ſit *tumor renitens, folliculo incluſus, &, niſi violenter comprimatur, indolens, circum articulos manuum & pedum utplurimum, in partibus nervoſis atque tendinoſis, a tubulorum contuſione & induratione oriens, motumque ſubinde partium impediens.*

§ 8. Ex quibus liquet, non promiſcue, cum quodam πολυγράφῳ autore, nodos & tubercula in artubus ſuborta, unicoque linimento reſoluta, ad ganglia referenda eſſe. Nec niſi in latiore ſignificatione a D. Roeslero & D. Winclero, in Eph. Germ. Dec. 1, Ann. 3, obſ. 326, duritiem aliquam, a talo pedis, per multos annos tumidi, in domeſtica cruris regione, fere ad femur usque, ſecundum longitudinem nervorum & tendinum excurrentem, inferiusque *veluti* parvis nodis diſtinctam, ganglion ſalutari: cum lymphaticum potius vas, a non admodum tenaci materia obſtructum, ibi peccaſſe, facilis curatio, a fotu ex abſinth. artemiſ. ſalv. gran. junip. in lixivio coctis, impetrata, credere jubeat.

§ 9. Haud ſatis proprie etiam & ſignificanter ganglion a Germanis Uberbein vocatur; quia non os ſuper os, ſed tumor potius ſupra os, cute tantum tectum eſt, ut

Sen-

Sennert. Prax. lib. 5, part. 1, c. 34, p. 150, loquitur. nec proinde cum Lemery, in Medico oſſium, c. 7, p. 37, ad horum morbos, quartam eorum claſſem conſtituturum, referri debet. Longe enim ab illo tumore diſtat, quem Hœferus, in Herc. med. p. 273, ſub nomine Beinwax & Uberbein, *oſſium excreſcentiam & extuberantiam, aliquando ſolidam, aliquando ſpongioſam eſſe, nec niſi callorum curationes admittere* ſcribit; ſine dubio Platerum ſecutus, qui Prax. Tom. 3, c. 3, p. 209, *nodum in oſſibus* Uberbein vocat, quod firmiter oſſi ſubjecto inſidens, inde moveri nequeat, quaſi *novum os priori accreviſſet*, & quidem, quod Sennertus de ſuo addit, *perioſtio abraſo vel exeſo*.

§ 10. Per hoc enim eximium Autorem non niſi ἐξόςωσιν quandam indigitaſſe, ex eo colligimus, quod l. c. p. 208, de ipſo γαγγλίῳ loquens, a paſſim Chirurgis probata, & a nobis § 7 propoſita deſcriptione parum vel nihil recedens, ita mentem ſuam explicet: *Eſt tumor, qui ſenſim partibus accreſcens, & nunc circumſcriptus, nunc inæqualis, alias anguſtiore termino, alias latiore, univerſum interdum articulum comprehendens, non adeo durus, ſed tamen renitens eſt, nec plane ſine ſenſu, ſed qui fortiter preſſus moleſtiam aliquam parit; nec adeo fixus, quin aliquo usque pelli poſſit; motum articuli liberum impediens & nonnunquam adeo ſiſtens, ut membrum omnino vel aliquo usque adſtrictum, munus ſuum illic, vel plane non, vel non integre poſſit perficere.*

§ 11. Adduximus data opera integrum prolixumq; textum, ut doctiſſimum Sennertum l. c. *ganglii* vocabulo abuti, eique nimis anguſtum ſenſum concedere voluiſſe conſtet, quando per id non niſi rotundum aliquem tumorem

intelligendum eſſe, ex Paræo probare nititur, Platerumque illum tantum affectum, quam Germani Gliedſchwamm vocant, deſcripſiſſe putat. Quis enim dubitat, nullibi in gangliis certam perpetuamque figuram atque magnitudinem ſpectari, cum autopſia reluctantem facile obtorto collo in ſuas partes trahere poſſit.

§ 12. Cum autem omnino introductæ terminorum multiplicationi gratificandum ſit; ideo nobis quoque nemo vitio vertet, quod de ſpecie hujus morbi, potiſſimum majores cubitorum atque genuum articulationes occupante, διάσκεψιν inſtituturi, præeunte celeberrimo Ettmullero, Tom. 2, p. 31, relicto græco & ambiguo γαγγλίῳ, aliud ipſi nomen, *Fungi* ſcilicet, ceu germanicæ appellationi, Gliedſchwamm/ magis affine, & a noſtratibus facilius intelligendum, ſubſtituamus; addita ſimul a ſubjecto petita reſtrictione; qua prolixiorem quidem thematis explicationem circumcidimus, ab aliquali tamen πολυσήμȣ nominis *Fungi* evolutione, nos nondum immunes eſſe fatemur; niſi, quem in aliis hactenus culpavimus, nominum abuſui ipſi occaſionem præbere voluerimus.

§ 13. De *Fungis* igitur articulorum, quos noſtrates Chirurgi Gliedſchwämme/ alii Katzenköpffe/ ſec. Langium, appellant, cum locuturi ſimus, nihil ad nos ex terra, ejusque fracido Leffas, ſecundum Helmontii Tr. imag. ferm. § 32, p. 112, oriundi pertinent; necque cum Lexico Brunonis, nimis anguſtis limitibus vocem hanc includimus, qvaſi non niſi *excreſcentiam quandam in partibus ulceratis, ex humore corrupto natam*, ſignificet, cum tales immane quantum a noſtris diſtare, in ſeqq. oſtenſuri ſimus.

§ 14. Ut uno intuitu natura noſtræ conſiderationis *Fungi* cognoſcatur, ex duabus definitionibus ganglii, in § 7 & 10 propoſitis, mutandis mutatis, tertiam conſarcinabimus talem: *Eſt tumor p.n. in articulis, genuum inprimis atque cubitorum hærens, qui mollis quidem aliquandiu deprehenditur, prementique manui quodammodo cedit, ſed nec foveam relinquit, nec colorem cutis caloremque notabiliter mutat, & ab humore ſeroſo ſtagnanteque ortus, in ſubſtantia ſpongioſa ſenſim incrementum, ſine notabili dolore, capit, donec tandem ad majorem amplitudinem aſſurgat, ſolidiorque factus, motum articuli tollat, & vicinarum partium nutritionem impediat.*

§ 15. Cum de genere nulla lis moveri queat, facile Avicennæ concedemus, quod is de omnibus tumoribus pronunciare conſvevit: hic nimirum nonſolum, a mutata loci affecti quantitate & figura, *conformationis* morbum generari, ſed a ſtaſi quoque & confluxu humorum *temperiem* continentis partis alterari, ejusque *unitatem ſolvi*, ubi fibræ membranarum ultra modum extenduntur, donec disrumpantur.

§ 16. Ratione ſubjecti fungorum generalis, ſunt equidem omnes homines eatenus huic malo apti, quatenus externis ejus cauſis, lapſibusque ſcil. aliisque gravioribus articulorum contuſionibus ſubjiciuntur: quodſi vero illi ab interno magis principio originem nanciſcuntur, tunc in ſucculentis magis puerorum atque fœminarum corporibus, nec non aliis, haud bene cocto fluidoque ſero abundantibus, adeoque modo ad phlegmaticorum familiam referendis, modo prorſus ad cacochymicorum claſſem pertinentibus, frequentius deprehenduntur. Calore enim

enim tales vitali haud ſufficienter inſtruuntur, ideoque ex imperfecta chyli atque ſangvinis coctione, ſeroſis cruditatibus ſcatent, tonumque organorum imbecillem obtinent, qui retinendis magis humoribus, in poris & vaſis indecenter ſubſiſtentibus, quam tempeſtive propellendis aptior exiſtit.

§ 17. In ſubjecto ſpecialiori, ſive *ut quo*, definiendo concordant fere autores, ut, ſi Platerum legeris, etiam Sennertum, Munnikium, Dolæum, Verduc, Junkenium aliosque legiſſe videaris. Poſtquam enim iſte, l. c. regiones excarnes, & oſſa cute tantum tecta, itemque ubi tendinum, ligamentorum ac nervorum, cum in articulis, tum extra eos, eſt concurſus, ganglio deſtinans, præ reliquis genua & cubitos nominavit, neminem contradicere, ſed plerosque potius carpos etiam & talos allegare, inque eo occupari obſervamus, ut oſtendant, articulos & inprimis majores illos, genua & cubitos, ob magnum motum, quo exercentur, cutemque ibidem laxiorem, ad extenſionem & ſuſcipiendum hunc morbum aptiores eſſe.

§. 18. Solus Münnick frequentius manuum juncturas atque talos, rarius autem cubitum affici perſuaſus eſt: ſed non maiorem aſſenſum invenit, quam ubi in antecedentibus plerasque corporis partes fungis ſubjici aſſeruit. Quamvis enim alios quoque melioris notæ viros ita loquentes offendamus, illos tamen non tales fungos, qui ejusdem cum noſtris ſpeciei ſunt, ſed *tubera* potius, ex ulceribus aliisque locis, extra articulos, creſcentia intelligere, ex Ettmulleri Tom. 2, part. 2, p. 32, patet, ubi ita loquitur: *Rariſſimum eſt, quod fungus, præter articulos, etiam alia loca infeſtare ſoleat, ſemper tamen membranis aut*

tendinibus, ſimilibusque partibus adhærere & affigi obſervatur, unde etiam membranæ cerebri, poſt vulnerationem capitis læſæ, ubi non bene præſervantur ab aëre ambiente, in tales fungos, qui tamen proprietates quasdam adhuc ſpeciales habent, erumpere ſolent. Hactenus Ettmullerus, qui inſuper dicta per Hiſtorias aliquot, notatu digniſſimas, ex Sennerti Lib. 5, Prax. Part. 1, c. 39, Hildani Cent. 2, Obſ. 19, C. 3, Obſ. 1, Cent. 5, Obſ. 62, & M. A. N. C. Ann. 7, Obſ. 63, excerptas, confirmat.

§ 19. Hiſce ex Cent. 1, obſ. 34, Borelli fere 300 nigri fungi, totum corpus pueri poſt variolas occupantes, & iterum centum alii, hic illic emergentes, & paſſim a Practicis, ipſoque D. Præſide notati, jungi poſſent, ſi res noſtra prolixitatem poſtularet, nec potius ſedulo ad abuſum terminorum, in ſuperioribus per tot exempla indicatum, animus advertendus eſſet, ne cum Aetio, Foreſto, Timæo & reliquis, tumores in capite, fronte, genitalibus &c. ganglia aut fungos vocemus, quibus nattæ, lupiæ, atheromatis, aliusque tunicati potius vitii nomen competit.

§ 20. Ne vero, quod facile fit, in diagnoſi lapſus accidat, breviter dicemus, quomodo fungi articulorum ab aliis tumoribus diſtingvantur. Præter ſubjectum enim ſpeciale, Chirurgi oculis extuberatio aliqua, eaque, ſi nova fuerit, exigua, poſt lapſum temporis autem ſenſim major obverſatur, quæ circa *colorem cutis membrique calorem* nihil quidem mutat, ſuperficiem tamen eius ſubinde in monticulos elevat, & figuram minus regularem reddit. Manus autem affectum locum apprehendens, mox ſub cute maſſam offendit mobilem, ut paululum huc illuc trudi poſſit,

quæ

quæ blande preſſa cedit, ſed, inſtar ſpongiæ aut meli ceridis, celerrime reſilit, nullumque, vel exiguum ſaltem dolorem infert, motum autem articuli tandem plane tollit, cum ultra modum aucta & ſolidior evadit.

§ 21. Petivimus ex *ſubjecto* initium diagnoſeos, quia nattæ, ſuperius fuſe explicatæ, & alii tumores non æque ad articulos ſe alligari patiuntur, & ex. gr. talpa & teſtudo cranium, ſcrophulæ collum, aliique tumores alia loca magis amant. Deinde, præter reliqua allata ſigna, tempus augmentum capiendi hos articulorum morbos a cæteris, itidem fungorum nomine fruentibus, ſecernit. Habent enim *hi* interdum cum terræ tuberibus communem creſcendi ſortem, ut celerrime, per modum ὑπερσαρκώσιος, ad ſpectabilem molem aſſurgentes, ſat negotii cultro Chirurgi creent, noctuque aliquando cumulatim nova eorum ſubſtantia, in heri reſectæ locum, renaſcatur. Quod, præter alios, Sennertus apud Hildanum, Cent. 2, obſ. 35, p. 110, memorabili triſtiq; exemplo illuſtravit. Cum, contra ea, *illi* lente utplurimum feſtinent, & poſt menſes demum, aut aliquot ſuperatos annos, quantitatem, ægro negotium faceſſentem, adipiſcantur. Retinet etiam tunc articulus ſuum colorem priſtinum; niſi quod cutis tandem cum lævitate quodammodo niteſcat, quando ea per tumorem, ad ampliorem ambitum provectum, nimium extenſa fuerit: cum duræ matris & aliorum ulcerum ὑπερσάρκων, fungi vel pallide rubeant, vel livido pulloque colore tincti viſantur. Non autem eſt, quod obiter notamus, cur Purmannus, pag. 614, Chir. curioſæ, talem nitorem fungis deneget, oedematique potius concedat; cum hic & ibi idem

 ex-

expanſionis effectus toties a nobis obſervatus ſit, cutisque conſtructio ad eundem ſit diſpoſita.

§ 22. Nec fungi reliqui ita mobiles ſunt, ſicut noſtri, ſed radices firmiter ſubjecto infigunt, ut aliquando, referente Chmielecio, apud Hildanum, Cent. 2, obſ. 36, p. 114, ex tibia, ad medullam usque perforata, pullulaverint. Haud alia, ipſos comitantia incommoda, acres ſcil. dolores, & partium corruptionem, ut amputari debeant, mortemque tandem inferentia, jam tangemus; quæ a noſtris non æque metuenda ſunt, niſi ineptiſſime tractentur.

§ 23. Per colorem porro ab admodum rubente *inflammatione* atque *eryſipelate* diſtingvuntur; quia in his etiam calor auctus eſt, tumorisq; ſuperficies æquabilis occurrit, & ex levi preſſione dolor excitatur: cum articulus fungoſus citius algeat, quam caleat, inæqualiterque protuberans contrectationem, niſi durior fuerit, ſine notabili moleſtia toleret: ut proinde Chirurgi ex ſenſu triſti exquiſitiori maligni quid ibi latitare ſuſpicentur.

§ 24. Accidit haud raro, ut in cachecticis articuli, inprimis inferiores, a copia phlegmatis, poros mollium partium occupantis, intumeſcant. Vocatur ejusmodi tumor *oedema*; quod tamen cum immobile ſit, & foveas, a digito impreſſas, aliquandiu retineat, etiam ſine conſideratione reliqui corporis habitus, cauſarumque utriusque affectus diverſarum, a Purmanno μετὰ σπȣδῆς expenſarum, a fungo nullo labore dignoſcitur. Hic enim ut corpora, cæteroquin ſaniſſima, data extrinſecus occaſione, invadere poteſt, ita, ſi premitur, reſilit actutum, ut meliceridi & emphyſemati ſimilior eſſet, niſi ibi melliformis, hic fla-

flatulenta materia, intus contenta, obſtaret, & ſicut ſubſtantia illa, pultem in atheromate, & ſevum in ſteatomate referens, difficilioremque compreſſionem, & tardiorem reditum ad priorem altitudinem producens, differentiam a fungis conſtitueret. *Scirrhos* autem, qualem Foreſtus, lib. 3, obſ. chir. 1, ſub poplite, ingreſſum impedientem, poſt ulcerum malignorum in tibia curationem relictum, vidit, & *oſſeos fungos*, de quibus Hildanus, loco nuperrime citato loquitur, aliasque ἐξοςωσίων ſpecies huc plane non pertinere, in aprico eſt.

§ 25. Nec tandem ex luxatione aſſurgentem tumorem quispiam cum fungo temere confundet, qui ad articuli figuram, ſubito a cauſa violenta, cum dolore & motus impotentia mutatam, reſpexerit. Quamvis enim a fungis etiam uſum partis ſufflaminari, repetita vice aſſeruerimus, cum mora tamen & a grandioribus ſaltim id fieri addidimus.

§ 26. Naſcitur ex allatis occaſio dubitandi, num carnearum ἀποφυσίων nomen, quo Cous, cap. 8, p. 173, de ſeptim. part. citiorem maſculini fœtus formationem, cum fœminino tardiori comparans, utitur, a celeberrimo Valentini commode *fungis artuum*, inter qvos die Glied-ſchwämme/ eminere ſcribit, tributum ſit: quia, ſec. Foeſium, Oecon. p. 55, Hippocrati iſtæ ἀποφύσεις proceſſus quosdam carnis, ex imperfecto corpore puellæ prominentes, & ab exacta membrorum diſtinctione, in maſculis, poſt primos 40 dies conſpicua, differentes, ſignificant, ideoque nihil cum noſtris fungis, ſi ab externa figura receſſerimus, commune habent.

§ 27. Cum, in § 21, *ſtrumas* collum præ aliis partibus amare dixerimus, minus capimus, quid Langius epiſt. 43, tom. 1, per ſtrumam ingentis ponderis, circa genu aurifabri ſubortam, indicare voluerit: quia de interiori eius conſtructione nihil addidit. Talem enim maſſam, tali in loco repertam, forſan alii ad nattas, imo plane ad noſtros fungos traxiſſent, niſi forſan ſubſtantia glanduloſa, ſtrumis potiſſimum competens, eam inde ſecreviſſet. Neque Agricolam, Chir. parv. p. 703, tumorem magnum in crure fœminæ, extenſionem ejus impedientem, accurate **Uberbein** vocaſſe putamus, eumque *fungum* potius in genu fuiſſe, ex illata extenſionis impotentia concludimus.

§ 28. Quamvis enim in ſuperioribus fungos a gangliorum, vulgo ita dictorum, familia non procul removerimus; intercedunt tamen ex *quantitate*, *figura*, *mollitie*, *ſitu*, *motu*, ipſaque *materiali* utriusque vitii *cauſa* & *curatione* fluentes rationes, quæ notabilem diſcrepantiam conſtituunt. Vix unquam enim, quoad *magnitudinem*, ganglia fungorum molem aſſecuta, eaque totum articulum amplexa eſſe legimus. A Paræo enim inter exiguos tumores, ex lupiarum claſſe referuntur, ipſisque *figura rotunda*, a Dolæo autem, Encyclopæd. chir. p. 123, rectius *olivaris*, cum *duritie*, fungos ſuperante, tribuitur, cum *hi*, nullam determinatam circumſcriptionem obtinentes, diu *molles* maneant, *ſitumque* ſemper in articulis habeant, ganglia autem magis extra eos, ex tendinibus, ligamentis & perioſtio germinent. Hinc quæ Munnick, Pr. chir. p. 49, de tumore molli, rotundo, & ferme figuram lupini exhibente, affert, eum in articulis manuum pedumque *ganglion*, circa aliarum partium juncturas autem *lu-*

piam

ſcopo ante quatuor fere ſecula Guido de Cauliaco apozema, ex rad. ſcrophular. filipend. pimpin. piloſell. tanacet. betæ, ariſtol. ſpatul. foet. & raphani cum vino & melle coctum, calide bibendum paravit: cui hodie nonnulla ex antea memoratis ſalinis, aut alia, mole ſua minore & ſapore ægroto magis grata ſurrogantur.

§ 43. Cum Chriſt. Io. Langius Op. part. 2, p. 195, in hoc affectu plurimum ☿bus, in- & externe uſurpatis, tribuat, & Amatus tumorem ſanioſum utramque cranii tabulam exedentem, in § 4 a nobis allegatum, ſalivationis ope perſanaverit, inſignisque in fundendo ſero vis ☿ii neminem facile lateat: ideo non ſine ratione quis noſtris quoque fungis inde auxilium petierit; quamvis Purmannum parum ipſi tribuiſſe, & præterea Chirurgum Magdeburgenſem, quod eam ruſticæ fungoſæ adhibuerit, increpuiſſe, p. 622, Chir. cur. legamus. Ubi tamen in medio relinquitur, annon ibi ☿ fungi materiam ita eliquaverit, ut poſtmodum tam promte ex vulnere proſilire potuerit. His plura in præſentia non addimus, præter unam Zvvelfferi eſſentiam ♂ aperit. in p. 58, App. animadv. in Ph. Aug. deſcriptam, externeque pariter ac interne uſurpandam: cum autor ea ſola, linteolis duplicatis excepta, duriſſimum ganglion in carpo diſſolviſſe ſcribat.

§ 44. Cum autem, quoad externa auxilia Galenus ab omnibus talismodi affectibus, vel *digeſtionem*, vel *putrefactionem*, vel *exciſionem* indicari, pronunciet, &, ſec. explicationem Hieron. Fabricii, per priorem inſenſibilis diſcuſſio materiæ, per alteram autem non ejusdem in pus mutatio, ſed eliquatio potius, & viſcidæ ſubſtantiæ in fluidam reſolutio intelligatur, utraque etiam in fungis artuum

D lo-

locum reperire, iſtaque per interna, hæc vero per externa expediri poteſt, tertia autem vix admitti ſolet, niſi in *aquoſis tumoribus* laudatam a Würzio & Purmanno *inciſionem* adhibere voluerimus.

§ 45. Quodſi vero, ſec. Helmontii promiſſum, § 56, de Formar. ortu, p. 137, verrucæ, melicerides, nattæ, ſimilesque excreſcentiæ, a lunæ lumine, per vitrum in conum collecto, donec frigus in illis perceptum fuerit, irradiatæ, ſponte evaneſcerent, aut eadem facilitate, qua, Solenandro teſte, Conſ. med. p. 492, mulier a natta ſupra carpum, vix ullis remediis ſanabili, per lotionem cum aqua frigida, in conjunctionis ſolis & lunæ puncto, in vaſe, aqua vel lixivio pleno, ſpectabili, inſtitutam, poſt 24 dierum liberata fuit, removerentur, tunc forſan noſtri quoque fungi citam, tutam & jucundam ſanationem inde ſperare poſſent. Sed cum jamdiu inter effectus admodum rebelles relati ſint, & inveterati, ex confeſſione omnium cordatorum Chirurgorum, rariſſime perfecte tollantur, paululumque durius tractati, in cancros incurabiles abeant, & proinde Langius, l. c. niſi per ☿lia, in- & externe adhibita, cedere velint, manum de tabula retrahendam eſſe ſcribat, ideo, præter *interna* remedia adducta, de externis etiam, ex pharmacia pariter ac officina chirurgica petendis, nos ſollicitos eſſe oportet.

§ 46. In recentibus, nec dimidium annum ſupergreſſis, laudat Purmannus, Laur. chir. part. 3, c. 4, & ex eo Iunkenius, Chir. comp. p. 444, mutato ſaltem pondere & omiſſa ſalvia, ſequens epithema, ex muriæ halec. ℔j, acet. vini fort. ℔ß, 🜔 Rom. ℥ß, ☿ crud. ʒij, bol. armen. ℥j, pa-
ran-

randum, & aliquoties quotidie calide imponendum: quod tamen nonnulli mox poſt lapſum aut contuſionem, ante lymphæ extravaſationem, ſecurius, quam poſt dies aut menſes aliquot elapſos judicant: quia tunc admiſta adſtringentia & poros claudentia ſtaſim ſeri promotura magis, quam inhibitura eſſe, metuunt, idq; propter, ſi omnino ſimpliciſſimis utendum fuerit, ex Agricolæ, chir. parvæ p. 703, nil niſi folia maioris ſedi quotidie imponere, & fortiter per faſciam apprimere malunt; cum eadem etiam, ſed pellicula exteriori prius ſpoliata, Ettmullerus commendaverit.

§ 47. Qui compoſitis medicamentis plus virium tribuunt, ex Platero prolixam fotus formulam probabunt, ex rad. alth. lilior. bryon. iridis, ana ℥ij, herb. malv. braſſic. ā mij, hyoſcyam. mj, chamæpit. ſalv. abſinth. ā mß, flor. chamomill. melilot. cheir. ſambuci ā pj, ſem. lini, fœnigr. ā ℥j, baccar. laur. ℥ß, in vino, vel aqua, vel lixivio coctis, concinnatam. Dolæus, Purmann, Iunken, Verduc, omiſſis plerisque *emollientibus*, pro reſolvendi & roborandi ſcopo, retinent ſale volat. oleoſo pollentia, iisque roſmarinum, artemiſiam, origanum, ſabinam, flor. hyperic. acac. ſem. cumin. baccasq; juniperi addunt, aut, ad imitationem veterum, etiam lixivio calcis vivæ, ſarmentor. vitis cum urina, decoctoque ranarum & lumbricorum utuntur: poſtquam membrum ⊶ lumbricor. ✱ matricali, eſſ. rosmarini, camphor. caſtor. aſæ foet. cum oleis ℞tis ſabinæ, ſalviæ, ſuccini, ſpicæ &c. miſtis, lavarunt. Purmannus fotui, chir. curioſ. p. 619 deſcripto, & potiſſimum ex ſalinis atque terreis conſtanti, magnas vires tri-

 buit;

buit; non attendens, per lixivium, in quo alumen, ♀, æs viride, ⊕ Rom. & * coquit, prorſus immutari, novamque texturam concipere.

§ 48. Diximus emollientia a nonnullis præteriri, quod formidine putrefactionis, a Galeno prohibitæ, & a Sennerto moniti faciunt. Hic enim l. c. p. 154, tentare quidem ſvadet, ut fungoſi tumores emolliantur & digerantur, & multa ex Platerianis, modo recitatis, repetit, acrioribusque additis auget, ſed ſimul tamen cavere jubet, ne *ſuppurentur*, & incurabilia ulcera, partes circumjacentes corrumpentia, excitentur. Unde nec balnea laconica, ſolum membrum affectum comprehendentia, ſemper tuta ſunt, ſi vapor ex aceto, vel aqua, cum herbis coctis, candentibusque ſilicibus ſuperfuſis, non autem ex ſpirituoſis potius elicitur: quia a talibus æque ac epithematibus aquoſis, ſæpe ſubſtantia tumentis partis laxior, & ulteriori ſero recipiendo aptior evadit. Quod minime a thermis timendum eſt, modo, verbis Plateri, l. c. ♁*eæ, naturales, & actu calidæ* fuerint, iſtisque æger, per menſem & ultra continuatis, diu inſederit. Hisce num facile per artem parabiles, a Dolæo ſuaſæ, paria facturæ ſint, ex ſuperioribus colligere datur.

§ 49. Præter hæc litus pingues & emplaſtra ex Pharmacopolio petuntur. Priorum exemplum dabunt ℞ limac. lumbric. terr. ā ℥ij, lil. alb. chamom. ā ℥iß, verbaſc. tabac. ſambuc. ā ℥j, pingv. caſtor. ℈ß, a Dolæo, l. c. p. 1244, & a Verduc, l. c. p. 200, adverſus ganglia miſta, quibus pro re nata ad fungos, per moram duriores & minus

nus tractabiles factos, olea petræ, laterum, & deſtillata ☿, therebinth. ſuccin. &c. addi poſſunt.

§ 50. Emplaſtrorum fungis, gangliis, nattis, ſimilibus tumoribus chronicis oppoſitorum, omnes Practicorum commentarii pleni ſunt, ex quibus unum ſaltem alterumque nominabimus. Primum locum illi Vigonis de ranis cum ☿ tribuimus, a quo ſolo & oleo hyperici D. Præſes non pauca genua detumuiſſe novit. Huic jungimus duo Riveriana, unum ex empl. diapalm. ℥j, ☿ cum ♄ exſinct. ⊕ Rom. ā ʒij, & modica terebinthina; alterum autem ex gum. ammon. ſagap. per 🜋 ſolut. ā ℥ij, empl. diachyl. c. gum. ℥iß, ♄, æris uſt. ā ℥j, auripigm. ærugin. ā ʒij, conflatum, quibus Autor genu, diu contumaciter tumens, ſuaque, per varia remedia, adepta mollitie Chirurgos ad inciſionem invitans, a nocitura apertione liberavit, & priſtinæ ſanitati reſtituit. Solenander miſcet empl. oxycroc. ℥j, g. amm. bdell. ʒij, irid. flor. ℈j, lumbric. 🜄ſtr. ʒß, cum oleo tereb. & cera. Barbette, & ex eo Valentini, Med. pr. infall. ſagapen. ammon. ā ℥ß, euphorb. rad. pyrethr. ā ʒß, ♄ ʒiij, ♣ ſuccin. ʒj, quibus facile Ceratum diaſinapios Scultet., & alia, multitudine & efficacia ingredientium cum allatis contendentia, ſubjungeremus, niſi hæc ſufficere crederemus.

§ 51. Qui repetita frictione cum manu, ſaliva humectata, apud Anton. Chalmeteum, in Enchir. chir. vel *oleo amygdalor.* imbuta, apud Foreſt. l. 3. obſ. 11, ganglia reſoluta legerunt, eademque ratione fungos quoque recentes abigere poſſe putant, certiori forſan effectu id præſtituri ſunt, quam ſi forti preſſione eos tollere conarentur,

rentur, qua Muys ganglium in dorſo manus hærens, avellanamque æquans, tertio ab ortu menſe, pollice ſuo extemplo diſſolviſſe ſcribit. Sine dubio Philarium, antiquiſſimum Medicum, imitatus: qui tamen lib. de Gangl. prius tumorem ammoniaco & plumbo, per dies aliquot impoſito, emollire conſvevit, quam validiſſimam compreſſionem auſpicaretur. Idque provido conſilio, quod, una cum aliis encheiriſibus, a Dolæo, Encyclop. chir. pag. 1244, adductis, non contemnendum eſt.

§ 52. Neque etiam ganglii percuſſionem, manu vel ligno inſtituendam, ad fungum, ceu tumorem utplurimum mollem & indefinitum, inque ſinuosis genu atque cubiti articulis hærentem, applicari poſſe, ipſe modus procedendi docet, quem Meckren, obſ. med. chir. c. 63, pag. 296, ita deſcribit: *Modus curandi nobis uſualis, qui linimenta, cataplaſmata, emplaſtra nulla exigit, hic eſt: Chirurgus læva manu firmiter detineat manum planam ægrotantis, ganglio affectam, tabulæ immobili impoſitam, dextra vero, in formam pugni efformata,* (Verduc l. c. & Mangettus in Bibl. med. chir. ferulam ligneam, plumbo munitam, adhibent) *bis terve percutiat, usque dum id reſolutum notabit; quod facillimum factu obſervabit, ubi recens ad manus carpum, qui locus primarius, aut aliam partem, quod rarius contingere ſolet, productum hoc tuberculum.*

§ 53. Qui arctiori, per faſcias & alia organa, conſtrictione, cum Agricola, l. c. & Blaſio, Prax. p. 342 tales tumores coërcere geſtiunt, rectiſſime a Langio notantur: cum citius inflammationem & deſtructionem articuli, quam conſumtionem fungi, ipſi immerſi, aſſecuturi

turi ſint. Multo minus illi imitandi ſunt, qui, poſtquam medicamenta reſolventia aliquamdiu, ſine manifeſto effectu, adhibuerunt, ex mollitie tumoris, materiam, excretioni maturam, intus latitare credentes, vel duriorem ſubſtantiam, atheromati aut ſteatomati ſimilem, exſciſſuri, ad ſcalpellum properant. Prioribus enim recte cum Riverio reluctandum eſt; niſi tales adfuerint circumſtantiæ, a ſolis forſan Würtzii atque Purmanni digitis definiendæ, quæ verum *fungum aquoſum*, per vulnus inflictum, ſuum laticem eructaturum, præſto eſſe indicaverint: cui tunc peculiares deligationes, a modo nominatis artificibus deſcriptæ, decentesque encheireſes, a nobis, tempore & charta deſtitutis, hac vice minime repetendæ, applicari debent.

§ 54. Poſterioribus autem, qui ſolidam ſubſtantiam fungi exſcindere conantur, Platerus, Pauli Æginetæ auctoritate munitus, l. c. p. 354, ita in aurem inſuſurrat: *Per aperturam, factam ſectione alìove modo, ganglion* (i. e. fungum articulorum) *auferre velle, periculoſum: cum citra tendinum atque ligamentorum, vel etiam nervorum læſionem, ſi exacte eximi debeat, vix fieri poſſit, quapropter ea omittenda eſt.* Cui ſententiæ tantum non omnes cordatiores hactenus ſubſcripſerunt; ex quibus Verduc Chirurgos adhortatur, ut ad exempla mortiferarum apertionum paſſim in Ephemeridibus German. annotatarum, animum advertant.

§ 55. Num laudatiſſimum cauterium ſalinum Ioh. Mich. Sutorii, quo enormes tumores, in variis corporis locis natos, feliciter extirpatos eſſe, præter Eph. Germ. Dec. 2, ann. 8, obſ. 227 & 228, plurima alia ſpecimina teſtantur, articulos etiam ab hoſpite tali moleſto expurgare queat, in ſuſpenſo relinquimus: donec certiores facti erimus,

iſtud

iſtud hic efficacius, quam in cancroſis affectibus, ſeſe exhibuiſſe.

§ 56. Quid fungis, ad exulcerationem deductis, inſpergendum ſit, docet Dolæus, l. c. p. 1276. Nec admonitio Purmanni negligenda eſt, tendinibus & ligamentis, in poplite occurrentibus, per unctuoſa nervina proſpiciendum eſſe, ne obrigeſcant.

§ 57. Tandem præſcribitur ab iis qui cauſam antecedentem a pituitoſo humido derivant, ægrotis aër purus & ſubtilis, vetaturque craſſior, qualis in vallibus & prope paludes eſſe ſolet. Cibi ſunto euchymi, & pauci, vix famem ſedantes, potus autem vinum generoſum, ſecundum Foreſtum, qui, dum ex Arnoldo aquam aluminoſam ſulphureamque, abſceſſus internos externoſque diſcutientem, commendat, a nobis nondum intelligitur. Motus corporis provide inſtituatur; ne nimia quiete pars torpeſcat, & major ſtagnandi occaſio materiæ peccanti ſuppeditetur, nec etiam laborioſo conatu affectum membrum agitando, tonus ejus debilitetur. Similiter circa reliquas res non naturales medietas obſervanda eſt.

D. S. L. H. E. G. I. S. A.